

dr hab. Hanna Makurat-Snuzik, prof. UG

1 sierpnia 2023 r.

Instytut Filologii Polskiej

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Gdańskiego

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Ukrainets
pod tytułem *Wybrane problemy tłumaczenia poezji Bolesława Leśmiana
na języki czeski, słowacki, rosyjski i ukraiński,*
napisanej pod kierunkiem dr hab. Żanety Nalewajk-Tureckiej**

Z ciekawością przeczytałam rozprawę doktorską mgr Magdaleny Ukrainets ze względu na oryginalność, a zarazem złożoność wybranej tematyki. Już sam tytuł dysertacji zapowiada, że Autorka będzie mierzyła się z problematyką wymagającą, z jednej strony, wysokiej świadomości metodologicznej umożliwiającej podjęcie studiów interdyscyplinarnych, a z drugiej – istotnych kompetencji w zakresie posługiwania się językami obcymi.

Należy zaakcentować, że Doktorantka podjęła się przekładoznawczych badań komparatystycznych, opartych na tekstach docelowych napisanych w aż czterech różnych językach słowiańskich (czeskim, słowackim, ukraińskim i rosyjskim). Autorka dysertacji postawiła sobie ambitny cel przeanalizowania przekładów poezji Bolesława Leśmiana, która zasadniczo uchodzi za „nieprzekładalną”. Zdiagnozowanie trudności translatorskich miało z kolei doprowadzić Doktorantkę do znalezienia rozwiązania problemu nieprzetłumaczalności.

Struktura rozprawy i materiał badawczy

Rozprawa liczy 395 stron (strony nie zostały ponumerowane, ale policzyłam je samodzielnie) i składa się ze: wstępu, czterech rozdziałów, konkluzji teoretycznej, streszczenia w języku angielskim, noty bibliograficznej oraz bibliografii. Kompozycja pracy ma charakter uporządkowany i logiczny, a także symetryczny w tym sensie, że na każdy z czterech rozdziałów składają się trzy podrozdziały analityczne, z których każdy jest poświęcony odrębnemu utworowi, a po nich następuje rozdział syntetyczny, w którym Autorka przedstawia wnioski wyciągnięte na podstawie przeprowadzonych analiz.

Myślę, że w zakresie kompozycji warto byłoby zastanowić się nad ewentualnym wyodrębnieniem – na początku każdego z czterech rozdziałach analitycznych – podrozdziałów o charakterze wstępu. Autorka dysertacji zazwyczaj zaczyna każdy rozdział krótkim, bardzo

ogólnym wprowadzeniem, które zostaje przypisane do podrozdziału, który z założenia został poświęcony translatorskiej analizie i interpretacji wiersza, którego tytuł staje się zarazem tytułem podrozdziału. Sugerowana zmiana konstrukcyjna mogłaby przyczynić się do uwypuklenia zauważalnej ogólnej symetryczności rozprawy.

Podstawę materiałową pracy mgr Magdaleny Ukrainets stanowią tłumaczenia dwunastu wierszy Leśmiana (*Dziewczyzna, Ballada bezładna, Pszczoły, Gad, Jadwiga, Piła, Zmierzchn, Topielec, Dąb, Twój portret z lat dziecińczych, Zielona godzina, Zwiewność*) na dwa języki zachodniosłowiańskie: czeski i słowacki, oraz na dwa języki wschodniosłowiańskie: ukraiński i rosyjski. Doktorantka zaznaczyła, że teksty wyjściowe zostały dobrane „pod kątem reprezentatywności dla poszczególnych kategorii konstrukcyjnych”, „wagi problemów translatorskich” i ich „wysokiego zagęszczenia”, a także występowania przekładów tekstów na wybrane języki docelowe. Autorka przyznała jednak, że niekiedy analizowała utwory, które nie zostały przełożone na wszystkie wybrane języki docelowe.

Trzeba przy tym zauważyć, że mgr Magdalena Ukrainets podjęła się analizy serii przekładowych, czyli konkurencyjnych wersji translacji tego samego dzieła na jeden język dokonanych przez różnych tłumaczy. W rozprawie doktorskiej porównane zostały teksty przełożone przez następujących 18 tłumaczy: Jan Pilař, Vlasta Dvořáčková, Iveta Mikešová (język czeski), Juraj Andričik (język słowacki), Jurij Bedryk, Walentyna Sobol, Julia Bułachowska, Wiktor Koptiłow, Marianna Kijanowska, Rostysław Radyszewski (język ukraiński), Jewgenij Wadimow, Anatolij Gieleskul, Siergiej Szorgin, Giennadij Zeldowicz, Irina Poljakowa-Sewostjanowa, Stanisław Czumakow (język rosyjski). Niewątpliwie selekcja materiału wymagała od Doktorantki dużego nakładu pracy i starannego przemyślenia ostatecznych decyzji.

Zawartość merytoryczna

Jeśli chodzi o kwestie szczegółowe, należałoby zacząć od przyjrzenia się *Wstępowi*, który pod względem rozpiętości omawianej problematyki odbiega od często spotykanej w pracach naukowych lakonicznej prezentacji treści składających się na wprowadzenie. *Wstępowi* został nadany tytuł *Problemy tłumaczenia poezji Leśmiana wobec zjawiska nieprzekładalności*, a zakres zagadnień, które w nim omówiono, mogłby sugerować, że *Wstęp* ma charakter dość istotnego w kontekście całej pracy rozdziału. Oprócz określenia celu swojej pracy, zarysowania obszaru badawczego i wstępnej prezentacji treści rozprawy Doktorantka przedstawiła w tej części pracy metodologię badań. Autorka zaakcentowała, że specyfika poetyki dzieł Leśmiana skłoniła ją, by jako podstawową metodą badań przyjąć metodę

mikroanalizy porównawczej. Mgr Magdalena Ukrainets we wstępie przedstawiła również definicje najważniejszych terminów (np. paradygmat, ekwiwalencja formalna, ekwiwalencja dynamiczna, transpozycja). Z pewnością wstęp można by ująć w kilku mniejszych rozdziałach lub podrozdziałach, jednak mogłoby to w jakimś stopniu zaburzyć przemyślaną symetryczną kompozycję rozprawy. Rozbudowany wstęp pod względem objętości i charakteru zdaje się bowiem odpowiadać znajdującej się na końcu rozprawy części zawierającej konkluzje, a taki układ można interpretować jako swego rodzaju klamrę kompozycyjną.

Już na etapie wstępnych rozważań Autorka słusznie zwróciła uwagę na to, że nieprzekładalność twórczości Leśmiana wynika przede wszystkim z zagęszczenia znaczeń na różnych poziomach mowy poetyckiej, a w szczególności krzyżowania się dosłownej i metaforycznej warstwy znaczeniowej. Doktorantka zapowiedziała zarazem, że w rozprawie zostaną poddane analizie w szczególności elementy językowe, które są często uznawane za nieprzekładalne: metafory, neologizmy, archaizmy, dialektyzmy, formy zaprzeczone, a także zjawiska takie, jak łamanie reguł składniowych i gramatycznych, a ponadto kwestie intertekstualności. Autorka postawiła sobie ambitne zadanie przyjrzenia się kształtowanym w utworach Leśmiana nowym znaczeniom, które tłumacze starają się dekodować.

W dość obszernym *Wstępie* Autorka przedstawiła również najważniejsze nurty translatoryczne i przywołała ich przedstawicieli, zwłaszcza badaczy ważnych w kontekście prowadzonych przez siebie badań (np.: Romana Jakobsona, George'a Steinera, Edwarda Balcerzana, Olgierda Wojtasiewicza). Kolejna część *Wstępu* przedstawia stan badań nad przekładami Leśmiana; Autorka skoncentrowała się w szczególności na omówieniu prac Marty Kaźmierczyk czy Małgorzaty Gorczyńskiej, nie zapominając przy tym o znaczącym wkładzie wielu innych badaczy.

Na rozdział pierwszy zatytułowany *Świat i zaświat przedstawiony – poetyka negatywna w przekładzie* składa się część analityczna o charakterze trójdzielnym, skoncentrowana na przestudiowaniu tłumaczeń wierszy Leśmiana pt. *Dziewczyna*, *Ballada bezludna* i *Pszczoly* w ujęciu komparatystycznym, a także (podobnie jak również w następnych trzech rozdziałach) syntetyzujące zamknięcie. Tytułowy *świat i zaświat przedstawiony* nie tylko sygnalizuje zmienność i relacje o charakterze przestrzennym, ale pozwala Doktorantce zaznaczyć rolę poetyki negatywnej, która w interesujący sposób ukształtowała koncepcję całego rozdziału.

Przedstawiając konstrukcję świata i zaświata przedstawionego w każdym z analizowanych utworów, Autorka w dociekliwy sposób rozpatrzyła sferę bytu i niebytu, istnienia i nieistnienia, doszukując się przeniesienia znaczeń Leśmianowskich wyobrażeń w analizowanych tekstach docelowych. Mgr Magdalena Ukrainets zauważyła przesunięcia

semantyczne, m.in.: na linii świat – zaświat (np. w przekładzie wiersza *Dziewczyna* na język słowacki Jurija Andričika czy w przekładzie utworu *Ballada bezludna* na język ukraiński Jurija Bedryka). Autorka rozprawy przedstawiła też ciekawe spostrzeżenie badawcze, zgodnie z którym niektóre znaczne modyfikacje oryginałów dokonane przez tłumaczy należałoby ocenić jako trafne, np. podczas analizy perspektywy i statusu łąki w przekładach utworu *Ballada bezludna* w dysertacji pojawia się następujące spostrzeżenie: „Andričik używa dokładnie odwrotnej strategii niż Leśmian, jednak uzyskuje ten sam efekt zbliżenia perspektywy”.

Dostrzec należy umiejętność Doktorantki polegającą na łączeniu różnych perspektyw, np. wielokrotnie rozważania semantyczne i językowe zostają uwikłane w kontekst metafizyczny. Perspektywa metafizyczna widoczna jest we wszystkich wierszach analizowanych w rozdziale pierwszym, natomiast – jak słusznie zauważyła Autorka rozprawy – nie zawsze tłumaczom udało się wydobyć wymiar odwołujący się do zaświata. Mgr Magdalena Ukrainets zauważyła ponadto rozmywanie się perspektywy metafizycznej m.in. w przekładach wiersza *Pszczoly* (np. w przekładzie na język ukraiński Rostysława Radyszewskiego).

Tok wywodu Doktorantki w pierwszym rozdziale w dużej mierze oscyluje wokół zaprzeczeń, a także opozycji, wyrażanych w pierwowzorach m.in. za pomocą środków słowotwórczych poprzez afiksy (np. *istnienie – nieistnienie*) czy też w postaci leksemów zawierających ukrytą negację (np. *cisza, pustka*). Badawcza wnikliwość i spostrzegawczość Autorki rozprawy ujawnia się m.in. w tym, że w niektórych z analizowanych przekładów dostrzega ona zmniejszenie liczby zaprzeczeń, które powodują przekształcenie się warstwy semantycznej. Tymczasem – jak słusznie zauważyła mgr Magdalena Ukrainets – trudność z odzwierciedleniem negatywnych znaczeń w translacji, podobnie jak problematyczność pełnego przełożenia sieci semantycznych prowadzi niejednokrotnie do neutralizacji sensów metaforycznych. W tym kontekście Autorka dysertacji zwróciła również uwagę na niewątpliwą paradoksalność pojęcia nicości u Leśmiana, która staje się wyzwaniem dla tłumaczy.

W drugim rozdziale zatytułowanym *Poetyka i antropologia postaci – fokalizacja w przekładzie* Doktorantka skoncentrowała się na aspekcie narracyjnym trzech wierszy balladowych pt.: *Piła, Gad i Jadwiga*. Celem badań było rozpoznanie, w jakim zakresie fokalizacja ulega przekształceniom w tłumaczeniach utworów Leśmiana, które łączą w sobie tematykę miłości i śmierci. Rzetelnie przeprowadzona analiza pozwoliła Autorce zauważyć liczne przykłady przesunięć narracji w stronę bohaterów (np. w przekładzie utworu *Jadwiga* na język rosyjski wykonanym przez Giennadija Zeldowicza narrator przyjmuje perspektywę Jadwigi, podczas gdy w oryginale pojawiały się formy bezosobowe).

Doktorantka trafnie wskazała także liczne przykłady ilustrujące, w jaki sposób zmiany w zakresie focalizacji są powiązane z cechami językowymi wierszy balladowych (metaforyką, frazeologią, neologizmami), a co za tym idzie wykazała, w jaki sposób modyfikacje translatorskie na poziomie lingwistycznym wpływają na ogólny sens przekładanych tekstów. Co istotne, szczegółowa analiza utworów doprowadziła mgr Magdalenę Ukrainets do wniosku, że focalizacja w największym stopniu ulega przekształceniom na poziomie ogólnym. Doktorantka jednocześnie wykazała, w jaki sposób – zaobserwowane w przekładach utworów Leśmiana – zmiany w focalizacji doprowadziły do zachwiania równowagi pomiędzy rozpatrywanymi w rozdziale motywami tanatycznymi i erotycznymi. Autorka rozprawy przedstawiła też istotne i niebanalne konkluzje dotyczące konwencji, mianowicie w analizowanym materiale tłumaczeniowym zauważyła wpływy zmian w zakresie focalizacji na przesuwanie się estetyki groteski w stronę estetyki makabry.

Trzeci rozdział zatytułowany *Przestrzeń natury – Leśmianizm w przekładzie* w największym stopniu pokazuje interdyscyplinarne podejście Doktorantki w zakresie umiejętnego łączenia metodologii lingwistycznej i literaturoznawczej. Autorka rozprawy przeanalizowała wyekscerpowane ze starannie dobranych wierszy balladowych przykłady zmagania tłumaczy z Leśmianowskimi „niezwykłościami wysłowienia”.

Jednym ze szczegółowych celów, jakie postawiła sobie mgr Magdalena Ukrainets (zresztą nie tylko w rozdziale trzecim), było pokazanie, że tłumacze docierają do granic słowotwórczych, mierząc się z przekładem „nieprzekładalnych” leśmianizmów, do których (za Martą Kaźmierczyk) Doktorantka zaliczyła: leśmianizmy leksykalne (neologizmy właściwe, dialektyzmy, archaizmy, neosemantyzmy), neologizmy frazeologiczne, tautologie, a także przekraczanie reguł semantycznych i składniowych. Autorka rozprawy trafnie rozpoznała wyzwania translatorskie w postaci wielości funkcji pełnionych przez poszczególne leksemy oraz sieci znaczeniowe, w które wchodzi jednostki leksykalne.

Jednakże głównym celem, który przyświecał mgr Magdalenie Ukrainets podczas skrupulatnego analizowania leśmianizmów w utworach pt. *Zmierzchun*, *Dąb* i *Topielec*, było zbadanie wpływu rozpatrywanych leksemów na przekształcenia przestrzeni natury w tłumaczeniach. Autorka dysertacji w interesujący sposób wykazała, że translatorska parafraza lub udosłownienie leśmianizmów może doprowadzić do przekształceń przestrzeni, które Leśmian wykreował w swoich wierszach, bądź też do pozbawienia natury wymiaru abstrakcyjnego (np. w przekładach utworu *Zmierzchun*). Doktorantka słusznie zwróciła przy tym uwagę na to, że elementy świata przyrody nie tylko tworzą tło wypowiedzi, ale w sensie metaforycznym mogą być cechami świata zwierząt czy ludzi (np. w wierszu *Dąb*), tym samym

zneutralizowanie przez tłumaczy nadwyżki znaczeniowej oryginalnych utworów może doprowadzić do zmian o szerszym zakresie semantycznym.

W ostatnim rozdziale pt. *Czas – metafory w przekładzie* Autorka dysertacji w nietuzinkowy sposób połączyła problematykę przekładu Leśmianowskich metafor z kontekstem porządku czasowego. Mgr Magdalena Ukrainets na przykładach wyekscerpowanych z wierszy *Twój portret z lat dzieciennych*, *Zielona Godzina* i *Zwiewność* zaprezentowała liczne, nie w pełni zrealizowane w translacjach, metafory odsyłające do kategorii czasu. W szczególności Doktorantka opisała przykłady metafor w pierwotnych kontekstach odsyłających do kategorii czasu, które w tłumaczeniach nie dotyczą czasu (np. przekład wyrażenia *uśmiech niecały* jako *нигымix милуї* w ukraińskim przekładzie wiersza *Twój portret z lat dzieciennych* wykonanym przez Walentynę Sobol).

Równocześnie Autorka rozprawy skoncentrowała się na skutkach przekształceń pojedynczych przenośni, ciągów metaforycznych oraz skontaminowanych czy korespondujących ze sobą metafor. Mgr Magdalena Ukrainets słusznie zauważyła, że ze względu na trudność z translatorskim odzwierciedleniem wielości powiązań metaforycznych dochodzi nieraz do załamania logiki (np. w przekładach utworu *Zielona Godzina*).

Widać jednocześnie, że Autorka dysertacji doskonale zdaje sobie sprawę z tego, iż w przypadku przekładania utworów Leśmiana tłumacze często są postawieni przed wyborem między treścią a formą. Doktorantka na przykładach wykazała, że próby utrzymania oryginalnej rytmiki zwykle mają niekorzystne konsekwencje dla zachowania metaforyki, a co za tym idzie nierzadko wpływają na ogólny sens wierszy. Z drugiej strony, Autorce rozprawy udało się udowodnić, że translatorskie dążenia do odzwierciedlenia metafor utrudniają lub nieraz uniemożliwiają adekwatne przetransponowanie do tekstu docelowego warstwy dźwiękowej lub rytmicznej (np. w przekładach utworów *Zwiewność* czy *Zielona Godzina*).

Lektura dysertacji pokazuje, że mgr Magdalena Ukrainets niewątpliwie dostrzega nieredukowalność sensów zawartych w ciągach metaforycznych Leśmiana i w niej upatruje istotnych trudności, które wymagają wypracowania adekwatnych strategii translatorskich. Autorka stworzyła imponującą listę 30 (mniej lub bardziej udanych) zabiegów, które tłumacze wykorzystują, próbując poradzić sobie z Leśmianowską metaforyką. Sądzę, że zaprezentowana przez mgr Magdalenę Ukrainets lista mogłaby mieć znaczenie praktyczne i służyć przyszłym autorom translacji tzw. dzieł nieprzetłumaczalnych.

Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorantka w trafny i przemyślany sposób zinterpretowała przekłady wszystkich dwunastu starannie wyselekcjonowanych wierszy Leśmiana w świetle oryginałów. Z kolei syntetyczne konkluzje, wynikające z przedstawionych przez Autorkę

wielopoziomowych drobiazgowych analiz przekładoznawczych, w uporządkowany sposób zostały zaprezentowane na końcu każdego z czterech rozdziałów. Należy podkreślić, że zarówno w częściach analitycznych, jak i syntetycznych Autorka dysertacji wykazała się umiejętnością krytycznego spojrzenia na rozpatrywane problemy.

Przeprowadzone przez mgr Magdalenę Ukrainets badania komparatystyczne, których wyniki zostały szczegółowo opisane w rozdziałach analitycznych, doprowadziły Doktorantkę do sformułowania trafnych i wartościowych poznawczo-refleksji teoretycznych, zaprezentowanych w ostatniej części pracy, mającej formę podsumowania, która została zatytułowana *Transpozycja jako sposób na nieprzekładalność (z Leśmianem w tle)*. Konkluzje, które stały się zwieńczeniem pracy doktorskiej, w całości mają charakter metarefleksji (syntezy wcześniejszych syntez formułowanych w rozdziałach badawczych), nie są natomiast powtórzeniem czy sparafrazowaniem wniosków przedstawionych jako syntetyczne podsumowanie wcześniejszych rozdziałów.

W rozdziale podsumującym Autorka rozprawy w dojrzały i przemyślany sposób przedstawiła teorię transpozycji jako propozycję rozwiązania problemu nieprzetłumaczalności, z którym mogą się mierzyć tłumacze. Doktorantka zdaje sobie sprawę, że poezja Leśmiana jest jednym z przykładów tekstów, w przypadku których osiągnięcie pełnej ekwiwalencji okazuje się niemożliwe. Według mgr Magdaleny Ukrainets zamiast doszukiwać się niespełnienia paradygmatu „wierności” przez tłumaczy, krytycy przekładu mogliby spojrzeć na teksty docelowe przez pryzmat wartości dodanej, natomiast autorom przekładów nadać status twórców zamiast sytuować ich na pozycji odtwórców.

Doktorantka w uporządkowany i logiczny sposób wykazała, że transpozycja, której rozwiązania w pewnym stopniu pokrywają się z rozwiązaniami typowymi dla ekwiwalencji dynamicznej, stwarza warunki do eksploracji języka i kultury docelowej oraz realizowania w ten sposób „inwariacyjnego potencjału oryginału”. Według Autorki dysertacji utwory Leśmiana zdają się być przykładami dzieł idealnie przystającymi do przekładania ich za pomocą transpozycji. W ostatniej części pracy Doktorantka – po krytycznym rozpatrzeniu różnych koncepcji przekładoznawczych – sformułowała tezę o istotnej roli *transpozycji*, która miałaby mieć status „oddzielnego rodzaju twórczości”, wykraczającej poza domestykację, a zorientowanej na to, by „rodzime kategorie dekonstruować, przebudowywać i konfrontować z obcością”.

Uwagi

W rozprawie doktorskiej znalazłam (dość łatwe do usunięcia) usterki, głównie o charakterze technicznym, które w żaden sposób nie umniejszają solidnie wykonanej pracy Autorki i mojego podziwu dla wartości merytorycznej rozprawy.

Z mojej perspektywy za mankament pracy można uznać brak wypracowania jednolitej techniki wprowadzania cytatów pochodzących z przekładów dzieł Leśmiana. Należy zauważyć, że niekiedy Autorka wprowadza cytaty z przekładów Leśmiana identyczne z wersją tłumacza, co jest powszechnie przyjętą praktyką w pracach naukowych z zakresu przekładoznawstwa. Dość często zdarza się jednak, że Doktorantka wprowadza polskie wyrazy, wyrażenia czy dłuższe fragmenty, odnosząc się do nich jak do obcojęzycznych cytatów (być może są to obcojęzyczne fragmenty, które wtórnie zostały przetłumaczone dosłownie przez Autorkę dysertacji na język polski). Taka praktyka wydaje się nieuzasadniona, zwłaszcza że czytelnikami prac naukowych są zasadniczo znawcy, którzy zwykle rozumieją (lub są w stanie sprawdzić) znaczenie obcojęzycznych elementów językowych. Natomiast gdy fragmenty obcojęzyczne zostają „zaprezentowane po polsku”, czytelnik może czuć się zdezorientowany. Jeśli Autorka rozprawy chciała przedstawić dosłowny wtórny przekład (na język polski) obcojęzycznych fragmentów tłumaczeń Leśmiana, mogła to zrobić w przypisie lub w nawiasie, wyraźnie zaznaczając przy tym, że zamieszcza np. własny przekład obcojęzycznego tekstu. Wydaje się, że opisane tu problemy wymagałyby poprawek i uporządkowania przy przygotowywaniu dysertacji do druku.

Inną wartą przemyślenia kwestią jest fakt pojawiania się w rozprawie stwierdzeń o charakterze postulatywnym. Niewątpliwie, wartościowe może okazać się zasugerowanie tłumaczom pewnych rozwiązań, które mogłyby usprawnić pracę translatorską. Jednak używanie form typu *tłumacze powinni* sugeruje, że Autorka dysertacji stawia się wyżej od autorów przekładów, ocenia ich pracę, a także z pozycji autorytetu próbuje zasugerować im lub nawet narzucić pewne sposoby pracy. Być może lepiej byłoby zamiast nacechowanych ocenianco form typu *powinni* użyć form bardziej neutralnych.

Ogólna ocena

Dysertację doktorską mgr Magdaleny Ukrainets oceniam bardzo wysoko ze względu na rzetelne, dociekliwe analizy i interpretacje przekładanych utworów, każdorazowo skrupulatnie konfrontowanych z oryginałami zarówno w aspekcie szczegółów o charakterze lingwistycznym, semantycznym czy brzmieniowym, jak i na poziomie ogólnych sensów dzieł literackich. Cała rozprawa została oparta na konsekwentnie stosowanym, solidnym warsztacie

badawczym. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje umiejętność Autorki rozprawy do wyciągania syntetycznych wniosków i stawiania klarownych tez, a także zdolność do podejmowania krytycznej refleksji na poziomie teoretycznym.

Niewątpliwie mogę stwierdzić, że Doktorantka w przedstawionej do oceny dysertacji potwierdziła swoje kompetencje w zakresie prowadzenia niełatwych badań interdyscyplinarnych, łącząc metodologie naukowe charakterystyczne dla badań komparatystycznych, przekładoznawczych, literaturoznawczych i lingwistycznych. Jednocześnie mgr Magdalena Ukrainets wykazała się bardzo dobrą znajomością twórczości Bolesława Leśmiana oraz literatury przedmiotu, wykorzystała przy tym bogaty materiał do analizy.

Imponujący jest też fakt przeprowadzenia skrupulatnych, dokonywanych na wielu poziomach analiz porównawczych w oparciu o materiał językowy, który tworzą teksty napisane w pięciu różnych językach (polskim, czeskim, słowackim, ukraińskim, rosyjskim). Trzeba przy tym dodać, że Doktorantka była w stanie zauważyć błędy tłumaczy i opisać je w swojej dysertacji, czym potwierdziła, że jest kompetentną użytkowniczką wymienionych języków.

O dojrzałości badawczej mgr Magdaleny Ukrainets świadczy również fakt, że w toku rozprawy niejednokrotnie konfrontowała swoje opinie ze stanowiskami innych badaczy, krytycznie zapraszając do dalszej dyskusji. Dowartościować należy przy tym fakt, że Doktorantka nie boi się przedstawić własnego zdania i odrębnego spojrzenia na rozpatrywane kwestie.

Należy też podkreślić, że mgr Magdalena Ukrainets, która postanowiła skonfrontować się ze stwierdzeniem, że utwory Leśmiana są niemożliwe do pogodzenia z praktyką translatorską, ostatecznie osiągnęła postawiony na początku dysertacji cel i przedstawiła godną rozważenia propozycję rozwiązania problemu nieprzetłumaczalności, dostarczając wartościowych argumentów uzasadniających przedstawioną tezę.

Wniosek końcowy

Ze względu na istotne walory poznawcze i interpretacyjne, samodzielność i wnikliwość analiz oraz pogłębione ujęcie podjętej problematyki uznaję przedstawioną do oceny dysertację doktorską za ważny wkład w rozwój literaturoznawstwa, a zwłaszcza komparatystycznych badań nad przekładem. Tym samym stwierdzam, że rozprawa mgr Magdaleny Ukrainets zatytułowana *Wybrane problemy tłumaczenia poezji Bolesława Leśmiana na języki czeski, słowacki, rosyjski i ukraiński* w stopniu najwyższym spełnia ustawowe warunki stawiane

rozprawom doktorskim. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Anna Makurat - Szuzik